

A GAZDASÁGSTABILIZÁLÁSI INTÉZKEDÉSEK VISSZHANGJA*

Mivel a Vajdasági Tartományi Képviselőház augusztus 20-i ülésén megállapította, hogy iparunknak egyre nagyobb gondot okoz a hazai és behozatali nyersanyag beszerzése; hogy noha a szén kivételével javult a fogyasztási cikkekkel való ellátás, az árak mégis a meghatározott szint fölé szöktek; hogy az általános és közös fogyasztás meghaladja az anyagi lehetőségeinket; hogy továbbra sem tartjuk magunkat a tervtételekhez, s emiatt kifejezett deficit tapasztalható a konvertibilis területtel folyó gazdasági cserénkben; hogy még mindig kifogásolható a gazdasági elemek minőségi valorizálása, valamint a csoportérdekek érvényesítése —, így meghozta a gazdaságstabilizálási javaslatot.

Ezen az ülésünkön (1981. XII. 7.) azzal foglalkozunk, hogy mit változtunk valóra, mit hanyagoltunk el, s hogy mulasztásunk és felelőtlenségünk milyen következményekkel járt.

A gazdasági folyamatok jelenleg is igen bonyolultak, de voltaképpen nem romlanak tovább. Néhány kedvező tendencia, mint pl. az ipari termelés növekedése tapasztalható. Az év eltelt tíz hónapjában az ipari termelés 6,1%-kal növekedett az előző év azonos időszakához viszonyítva, illetve 1,8%-kal túlszárnyalta az 1981. évi ide vonatkozó rezolúciót. A termelésnövekedés és a felhalmozódó tartalékok lehetővé tették a kivitel fokozását. A mezőgazdasági termelés ugyancsak jobban növekedett a tervezettnél, s ez is elősegíti a gazdasági folyamatok stabilizálását. Ezenkívül az sem mellékes, hogy viszonylag csökkent a hazai kereslet.

Az említett eredmények ellenére azonban továbbra is fokozni kell a kivitelt, mert csak így teremthetjük elő az ipari termeléshez szükséges újratermelési és nyersanyagot. Az ipari termelésnek pedig megkülönböztetett figyelmet kell szentelni, mert októberben 3,2%-kal csökkent a múlt év októberéhez viszonyítva, ami azután a tízhavi termelési eredményekre is rányomta bélyegét. A termelés főként azokban az ágaza-

* Beszámoló a Tartományi Képviselőház 1981. XII. 7-i ülésén

tokban torpant meg, amelyek hazai vagy behozatali nyersanyaghiánnyal küszködnek.

Az elmúlt tíz hónapban legjobb eredményeket a kőolaj-kitermelésben értünk el; 16,3%-kal szárnyaltuk túl az előző év megfelelő időszakában kitermelt mennyiséget. Az úgynevezett előrevivő iparágak néhányáig ugyancsak nagyobb termelési sikerekkel dicsekedhet az említett átlagnál (6,1%). Ide tartozik pl. az alapvető vegyipari termékek előállítása (24,5%), a papírgyártás és feldolgozás (23,5%), a villamos gépek és berendezések gyártása (15,8%), a kaucsukfeldolgozás (14,7%), a közlekedésszükség- gyártás (13,4%), a vegyitermék-feldolgozás (13%), a láb- beli- és bőrdíszműgyártás (12,4%), a gépgyártás (7,8%) és a fémfeldolgozás (7,2%). A termelési átlag alatt maradt ugyan, de jelentősebb termelésnövekedéssel: a készruhágyártás (5,3%), a fonál- és anyaggyártás (4,8%), valamint az épületanyag-gyártás (2,6%).

A behozatali újratermelési és nyersanyag feldolgozásán alapuló iparágak egész évben, de különösen októberben nagyobb ellátási és termelési nehézségekkel küszködtek. A kőolajszármazék-termelés a csökkentett nyersolaj-behozatal miatt a háromnegyed évben 9, októberben pedig 15%-kal kisebb volt a múlt év azonos időszakának termelésénél. A nyersbenzinhiány miatt októberben 11,7%-kal csökkent az alapvető vegyipari termékek gyártása is. Emiatt a Petrohemijában 38 napig szünetelt a munka, most pedig csak 60%-os kapacitással üzemel, s továbbra is bizonytalan a munkája. Itt jegyezzük meg azonban, hogy petrokémiánk össztermékének csaknem a 70%-át Vajdaságon kívüli vegyipari gyárak dolgozzák fel. A pancsovai termékekkel 300 millió dolláron feletti értékben helyettesítik a behozatalt, a megfelelő jövedelmi viszonyok azonban még sem a nyersbenzinszállítókkal, sem pedig az újratermelési anyagok felhasználóival nem alakultak ki a petrokémiai komplexumban. A nyersbenzin beszerzése még mindig inkább csak a tekintélyen múlik, ami nincs összhangban öngazgatású rendszerünkkel. Hasonló a helyzet a műtrágyagyártásban is; nincs deviza a behozatali nyersanyagra. Hazai és behozatali nyersanyag hiányában álltak le a következő fémipari gyárak is: a pancsovai Tesla, a zombori Bane Sekulić és a Dostavna vozila, az újvidéki Március 27. stb. Néhány textilipari és bőripari kombinátnak ugyancsak be kellett szüntetnie a munkát.

Az élelmiszeripar 1,6%-os termelésnövekedéssel maradt el az előző év azonos időszakának termelése mögött. A számítások szerint azonban ez az iparág, amely a vajdasági összipar 23,7%-át képezi, még az év végéig 2%-kal túlszárnyalja az 1980. esztendő.

Meg kell jegyezni, hogy a munkaszervezetek nem fordítanak kellő figyelmet a behozatali újratermelési és nyersanyagok hazaiával való helyettesítésére. Gondolunk itt pl. az üzemanyagra. Három éve szorgalmazzuk már, hogy ahol csak lehetséges, ott kisebb átalakítással térjenek át a mazutról a szén és biogáz használatára, de sajnos, süket fülekre lelünk. Felvetődik tehát a kérdés: Miért siklunk át a probléma felett? Mi

hiányzik a megoldáshoz? A pénz, a kezdeményezés vagy egyszerűen azt hisszük, hogy az energiaválság csak átmeneti, csupán ideig-óráig tart?

Az elvtársnők és elvtársak előtt valószínűleg ismeretes, hogy ebben az esztendőben (1981) 20 000 tonna vas-, 1200 tonna textil- és több mint 2000 tonna papír hulladékot importáltunk 3,5 millió dollárért! Holott mindezt itthon is előteremthettük volna. A pionírszövetség és az ifjúsági szervezetek felkínálták segítségüket, ám nem volt, aki megszervezze a gyűjtést. Az alkatrész-behozatalra 38 millió dollárt költöttünk akkor, amikor októberben az újratermelési és nyersanyag-behozatal hiányában a gépgyártás 18,4, a közlekedési eszközgyártás 7,1, a villamos gépek és berendezések gyártása pedig 7,7%-kal csökkent. Az előbbiekre elköltött csaknem 40 millió dollárral tehát számtalan ellátási gondunkon enyhíthettünk volna. Mert milyen akadálya van pl. nálunk a gépalkatrész-gyártásnak?!

Az ipar újratermelési és nyersanyaggal való ellátása megkülönböztetett figyelmet követel. Elsődleges fontosságú a nyersolaj beszerzése, s hozzá a deviza idejekorán történő előteremtése. Nem hanyagolható el azonban a műtrágyagyártáshoz szükséges alapanyag behozatala sem, mert ezek az iparágak viszonylag kevés importtal jóval nagyobb exportot érhetnek el. Ez pedig nemcsak a tartományi, de az országos fizetési mérlegen is sokat javít.

Természetesen munkaszervezeteinknek továbbra is a hazai nyersanyag felhasználására, a nyersanyag-előállítás és felhasználók, a különböző tevékenységek — beleértve az agráripariakat is — közötti tartós jövedelmi viszonyok kialakítására kell törekedniük.

Számításaink szerint az ipari termelés a felsorolt nehézségek ellenére is 5—6%-kal növekedik az 1980. évihez viszonyítva. Tekintettel a munkakörülményekre, ez kielégítő, ám az elkövetkezőkben mindent meg kell tennünk a termelés-csökkenés megakadályozásáért, hogy útját álljuk az 1982. évi esetleges megtorpanásnak.

Az építőipart pl. érzékenyen érintették a beruházás-csökkentési intézkedések, mert kihasználatlanul állnak a kapacitásai. Ezzel párhuzamosan pedig lanyhulni fog az épületanyag-gyártás üteme is, amelyre a magánépítkezés végett szükség volna.

Noha az 1981. év nyolchavi elszámolása szerint az építőipar 23%-os jövedelemnövekedést mutatott az előző év azonos időszakához viszonyítva, ez mégis 10%-os visszaesést jelent, mivel a munkaórák száma is 9%-kal kevesebb volt. A szerződéses munkák száma ugyancsak megcsappant. Ez az áldatlan helyzet azonban tovább súlyosbodik, mivel a vajdasági építőipar kapacitásainak nagyobbik részét tartományunkon kívül használja ki, külföldi munkatapasztalatai viszont alig vannak. Építővállalatainknak inkább az országhatáron túl kellene munkát vállalniuk, mert ezzel az épületanyagnak is piacot szereznének. Minden társadalmi erőt mozgósítani kell annak érdekében, hogy a konvertibilis területen és a fejlődő országokban piacra leljen cementünk, cserepünk, üvegünk, bútorunk stb.

Az agráriparban már folyamatban van a kitűzött cél elérése. Idejében kidolgoztuk, és az agráripari komplexumokkal egybe is hangoltuk, a jövő évi vetéstervet. Ebben a tervben nagy figyelmet szenteltünk a cukorrépa-, a napraforgó- és a szójatermesztésnek. Meghatároztuk a termelési és eladási védőárakat, amelyek ugyancsak a vetésterv teljesítését hivatottak elősegíteni.

A Tartományi Képviselőház, a Tartományi Gazdasági Kamara és a Társult Munka Agrárpari Közössége a Szövetségi Képviselőháznak és az Országos Gazdasági Kamarának egy kukoricafelvásárlási társadalmi megállapodás tető alá hozását javasolta. Az állattenyésztés fellendítését célzó megállapodást 1981 novemberében meg is kötötték. A búzából származó jövedelem egy részét, ugyancsak társadalmi megállapodással, szintén a jószágtenyésztés serkentésére fordítjuk. Tárgyalások folynak ezenkívül a bankokkal is egy olyan öngazgatási megegyezés megkötéséről, amely nagyobb állattenyésztési és öntözési hiteleket hagyna jóvá az érdeklődőknek.

A termelés betakarítása (kukoricatörés és répaszedés), illetve a búza-
vetés talajelőkészítése végett nemcsak a kőolajszármazékokkal, de a gépalkatrészekkel és a behozatali újratermelési anyaggal való ellátásban is az élelmiszeripart részesítettük előnyben.

Az idei termésből 300 000 tonna kukorica és 30 000 tonna cukor kiszállítását tervezzük. Ezek árából fedeznénk a keverttakarmányhoz szükséges üzemanyag és újratermelési anyag behozatalát.

December 2-án még 1250 hektár cukorrépa (az összetetés 1%-a) várt betakarításra. A cukorgyárak 3,3 millió tonna répát dolgoztak fel, illetve 420 ezer tonna cukrot állítottak elő.

A kukoricatermés 98%-a már góréban van, s mindössze 13 000 hektár törése van még hátra. Elégedetlenek vagyunk azonban a kukoricafelvásárlással, mert a termelők eddig csak 167 ezer tonna tengerit adták át — a tervezett mennyiség 12%-át.

340 000 hektáron (3%-kal több a tervezettnél) került földbe a kenyérgabona. Néhány község társult munka szervezetei jelentősen túlszárnyalták a búza vetéstervét, s ezzel ismét megbomlott a tartományi vetésterv egyensúlya, az ipari növényeknek ismét kisebb vetéságy jutott. A törökkanizsaiak pl. 40, a magyarcsernyeiek 35, a kishegyiesiek 30, a csókaiak és az alibunáriak 27, a temeriniak 26, a zentaiak és a kanizsaiak pedig 24%-kal vetettek több búzát a tervezettnél. Őszi árpát — amely a vetéstervben nem is szerepelt — a társadalmi szektor 8000 hektáron termeszt.

Mivel az 1981/82. évi vetésterv fontos előfeltétele a gazdaság stabilizálásának, így nemcsak a munkaszervezetek és az agrárpari szakemberek, de a községi politikai struktúrák is felelősek azért, mert akadályokat gördítenek a vajdasági gazdaság szerkezeti változásai elé. Ha ugyanis nem vetünk elegendő répát és napraforgót, akkor aligha állíthatjuk elő a szükséges mennyiségű cukrot és étolajat, holott ezek nemcsak a hazai, de a külföldi piacon is keresettek.

Az ideai terményhozamok (búza, kukorica, cukorrépa) az utóbbi 4—5 év átlagos szintjén mozognak, napraforgóból pedig kevesebb termett, mint a korábbi években. Ennek okát egyrészt a növénybetegségekben, másrészt pedig az egyéni termelők korszerűtlen termesztésében kell keresni.

Lassan halad a növénytermesztés és a jószágtenyésztés, valamint a takarmánygyárak és a vágóhidak egységes szervezeteinek öngazgatású szerveződése, ami fékezi az állattenyésztés 1985-ig terjedő fejlesztési tervének teljesítését. Márpedig a terv útjából minden akadályt el kell hárítani, kivizsgálni a halogatás és tétlenség okát, s felelősségre vonni az illetékeseket.

A kivitel a szeptemberi és az októberi növekedés ellenére még mindig kisebb a tervezettnél. Januártól augusztusig havonta átlag 31, szeptembertől novemberig pedig 40 millió dollár értékű árut és terméket szállítottunk ki a konvertibilis területre. Decemberre, beleszámítva a kukoricát is, 50 millió dolláros kivitelt terveztünk. Az egész évi kivitel értéke tehát 420 millió, holott a behozatali tervhez 520 millió dollár szükséges.

A napokban kezdődött meg a kukoricakivitel. 100 ezer tonnára kötöttünk szerződést, s további 30 ezer tonnára folynak még tárgyalások. Késlekedik viszont a cukorkivitel. Cementből eddig 13 ezer tonnát adtunk el külföldön, s szerződésünk van még 50 ezer tonnára ebben az esztendőben. Az 1982. évre 30 ezer tonna cement eladására kötöttünk szerződést külföldön.

A kiviteli eredmények azonban csalókák, mert messze elmaradnak a lehetőségeink és a szükségleteink mögött. A kivitel ugyanis nem tekinthető kampányszerűnek, amely az idei évre kötelező, s utána marad minden a régiiben. A fokozott kivitel gazdaságunk stabilizálásának és a nemzetközi munkacserébe való bekapcsolódásának nélkülözhetetlen előfeltétele. Folytatódik tehát nemcsak az 1982., de a következő években is. Amennyiben ettől eltérünk, s az eddigiekből nem vonjuk le a következtetést, akkor a mostaninál még súlyosabb válságba jutunk.

A behozatalhoz szükséges devizát a munkaszervezeteknek kell előteremteniük, akár a saját kivitelük, akár pedig jövedelemtársításuk által. Semmilyen más megoldás sem várható, mert devizát sem a tartományi külgazdasági érdekközösség, sem pedig az állam nem adhat senkinek. Gondjainkon csakis egy hosszú távú kivitelfokozási politikával enyhíthetünk; csak így fejleszthetjük világviszonylatban is versenyképessé gazdaságunkat. Nem szorítkozhatunk csupán a hazai piacra, mert a bezárkózás — amint a mostani állapotok is igazolják — könnyen a fejlődés kerékkötőjévé válhat. A kivitel és a behozatal egyensúlyának megbombolása számtalan adminisztratív intézkedést von maga után, mint pl. a behozatalkorlátozást. Ez pedig a termelés megtorpanásához, majd a kivitelhez szükséges áru és termékmennyiség hiányához, vagyis abba a bizonyos bűvös körbe vezet, ahonnan igen nehéz a kiút. Közös erővel munkálkodjunk tehát azon, hogy a kivitel fokozásával garantáljuk a

behozatalt, ebből növeljük a termelést, majd ismét a kivitelt és így tovább. A bűvös körből csak úgy jutunk ki, ha a devizával előteremtőik rendelkeznek. Rendszerünk vitalitása ugyanis az öngazgatási megegyezésekben és a társadalmi megállapodásokban rejlik, így csakis ezeknek az előtérbe helyezésével lábalhatunk ki jelenlegi bajainkból.

A közeljövőben az öngazgatási struktúráknak minden tőlünk telhetőt meg kell tenniük az öngazgatási megegyezés- és a társadalmi megállapodás-kötések érdekében. Január derekáig valamennyi társultmunkaszervezetünknek ki kell dolgoznia kiviteli és behozatali tervét, s ezt a külgazdasági érdekközösségben egyeztetni.

Ilyen hozzáállással, a problémák efféle orvoslásával megteremtjük az előfeltételeket ahhoz, hogy a következő évben könnyebben átvészeljük a nehézségeket.

Szeptember végén a Tartományi Képviselőház jóváhagyta azt a társadalmi megállapodást, amely a kiviteli gazdaságot mentesíti bizonyos adóktól és járulékoktól. A megállapodás azonban csak akkor lép hatályba, ha a szerződő felek mindegyike aláírja. Sajnos, a megállapodáskötés 69 részvevője közül az adai és a zombori képviselő-testület, valamint a Tudományos Munka Vajdasági Öngazgatási Érdekközössége még mindig késlekedik ezzel a hitelesítéssel, s emiatt a megállapodás foganatjára sem számíthatunk.

Külgazdasági kapcsolatainkban azonban egyéb problémák is vannak. Mivel a kivitel nem alakult a képviselőház augusztus 20-i ülésének határozata és terve értelmében, így a behozatali felszerelés sem érkezhett meg abban a fontossági és elsőbbségi sorrendben, ahogyan a képviselőház javasolta. Jelenleg csaknem 100 millió dollár értékű olyan felszerelés várakozik a vámhivatalokban, amelynek legalább a 70%-a elsőbbséget élvez. Ugyanez a sorsa annak a 25—30 millió dollár értékű újratermelési és nyersanyagának is, amely szintén vámkezelés alatt áll. Az év végéig tervezett behozatalban még főként újratermelési anyag van, amely már kifizetve várakozik a vámon. Ugyancsak rendezésre vár azon vásári mintadarabok behozatala, amelyre képviselőházunk (szintén az aug. 20-i ülésén) 8,4 millió dollárt hagyott jóvá. Ezt a behozatalt azonban — kivéve a vásári mintadarabokat — mind a jövő évre kell halasztanunk. Ugyanis az elsőbbséget élvező felszerelés vámja az 1982. év első negyedében 25 millió dollár lesz. Itt jegyezzük meg, hogy a jövő évi behozatalt a prioritásban levő felszerelés csaknem teljes egészében kimeríti, úgy hogy akkor ismét a következő évre kell halasztani valamit. Mivel a felszerelésbehozatal csökkentése országos érdek és törekvés, így felül kell vizsgálnunk a prioritási tervet is, mert vannak olyan kisebb értékű felszerelések, amelyek beszerzésével közvetlenül a kivitelt fokozzuk.

Személy- és teherszállítási problémáinkat ugyancsak szóvá kell tenni. A szállítás igénylői kapacitásnövelésükkor rendszerint megfelelnek a szállítóeszközök tervezéséről, s így a vasúti és folyami szállítás nem képes alkalmazkodni a gyakran és gyorsan változó igényekhez. Emiatt

a szállítás jobbára a közúti forgalomra korlátozódik, mindenki a saját szállítóeszközére szorul, ami a létező legcélszerűtlenebb. Jelentős pénzeszközöket ruháznak be a közlekedésbe, de sajnos, nem a közforgalomba. A munkaszervezetek a saját gépparkjaikat gyarapítják, s ezzel közvetve termékeik árát is emelik. Az 1980-ban vásárolt 1850 teherautó és 6265 függesztett eszköz (főként traktorhoz) 50 ezer tonna teherbírású. Ebből a szállítótársaságok mindössze 200 járművet vásároltak (2000 tonna teherbírással). Ezzel szemben vasútunk az elmúlt öt éves tervidőszakban mindössze 400 vagonnal (8000 tonna teherbírás) gyarapodott. Hol itt az ésszerűség? Így akarjuk mi megalapozni a hatékony, célszerű és gazdaságos szállítást?

Nyilvánvaló tehát, hogy a közforgalom még mindig képtelen ellátni társadalmi és gazdasági feladatát. Ennek legfőbb okát pedig a közforgalom fejlesztési tervében, vagyis az országos közforgalmi társadalmi megállapodásban kell keresni. Gazdaságpolitikánkban nem feledkezhetünk meg a folyami és a vasúti forgalom korszerűsítéséről és fejlesztéséről.

A közszükségleti cikkekkel való ellátásban a legfontosabbak, a nélkülözhetetlenek beszerzésére törekedtünk, mégis fennakadás volt azokból, amelyekből keveset gyártunk, vagy amelyek előállításához behozatali nyersanyag szükséges. Kávéból, déligyümölcsből pl. nemcsak hogy kevés van, de egyenetlen is az ellátás. Ennek kiküszöbölése végett az 1982. évre társadalmi megállapodást kötünk az egységes jugoszláv piac zökkenésmentes ellátása érdekében. Az alapvető fogyasztási cikkeket ugyanis mindenáron be kell teremtenünk dolgozóinknak és polgárainknak.

Bizonyos közszükségleti cikkekből hosszabb időre hiány lesz, ha nem eszközölünk beruházásokat termelésnövelésük érdekében. Ilyen pl. a szén, amelyből a kereskedelem sem szerezhet be elegendőt, mivel a bányakorszerűsítés és kapacitásbővítés végett a kitermelők 1500 dinárt kérnek tonnájáért. Erre és a hasonló fontosságúakra új pénzforrás után kell kutatni, illetve öngazgatásilag koncentrálni a pénzeszközöket. Ezek lesznek az 1982. év legfőbb feladatai.

Egyéb tüzelő híján az idén megnőtt a szénkereslet, a jó minőségű szénkitermelés késlekedése miatt azonban polgáraink és háztartásaink rossz minőségű, poros, agyagos szenet vásárolhatnak. Fűtőolajból pedig még kevesebb jut a háztartásoknak. Mint ismeretes, Vajdaságban naponta 160 tonna fűtőolajat használ el a társadalmi szektor (iskolák, kórházak, sütőipar, tejüzemek stb.). Mivel némely városok, mint pl. Sremska Mitrovica és Ruma egész városnegyedeket fűtenek olajjal, így érthető, hogy tartományunk egyes részei kevésbé, más részei pedig igen igényesek az olajhiányt.

Gyógyszerekből is egyre több kerül a hiánycikklistára. Ezért a Végrehajtó Tanács javaslatára az év végéig a gyógyszer és alapanyaga is prioritást élvez a behozatalban.

A foglalkoztatás a gazdaságban 2,1, a szolgáltatásban pedig 1,8%-os növekedést mutat, vagyis a tervezett szinten mozog. A munkanélküliek

alkalmazása érdekében felbontjuk a nyugdíjasok foglalkoztatását szabályozó társadalmi megállapodást, s nyugdíjazzuk mindazokat, akiknek megvannak hozzá a feltételeik; szigorúan ellenőrizzük, illetve minimumra csökkentjük a külön- és túlmunkát. Amennyiben ezeket az irányelveket következetesen tiszteletben tartjuk, akkor 7000 dolgozónak nyitunk munkahelyet. Ezenkívül valamennyi községbe és munkaszervezetbe eljuttattuk a munkanélküliség időszerű problémáit taglaló és orvosló programot is. A kisgazdaság fellendítését szorgalmazó megállapodás ugyancsak a munkanélküliség enyhítését célozza.

Az általános társadalmi és a közös szükségletek az 1981. januári—szeptemberi időszakban 1,2 milliárd (a tartomány 548 millióval, a községek pedig 648 millióval) dinárral meghaladták a társadalmilag meghatározott összeget. Az idei év hátralevő részében korlátozzuk majd az általános társadalmi és a közös szükségletek növekedését. Az öngazgatási érdekközösségek felülvizsgálták és csökkentették a szakirányú oktatás, a tudományos munka, valamint az egyetemisták és a diákok öngazgatási érdekközösségének jövedelmi és személyi jövedelmi járulékát. A tartományi jövedelmi adó ugyancsak csökkent (6,30%-ról, 5,50%-ra). A kiviteli gazdaságot mentesítették az adók és járulékok egy része alól (csak ez még nem lépett hatályba).

A társadalmi könyvviteli szolgálat a következő intézkedéseket fogantatosítja még:

— a Tartományi Képviselőház indítványára leállítja a jövedelmi járulékok előlegének befizetését bizonyos hónapokra;

— immobilizálja a személyi jövedelmi járulékokból és abból befolyt többletet és

— visszajuttatja a tervezett összeg feletti többletet.

A vajdasági többletek arra utalnak, hogy még egyszer felül kell vizsgálni az 1981. évi januári-szeptemberi időszakban megvalósított jövedelmet, s az év végéig reális keretek közé kell szorítani ezeket az eszközöket.

A képviselőház indítványára és a Végrehajtó Tanács javaslatára történtek a következők is:

— az egyetemisták és a diákok, a szociális védelem és a tudományos munka öngazgatási érdekközössége októberben nem vonta le a jövedelmi járulékok előlegét;

— az általános oktatási érdekközösség a bruttó személyi jövedelmek 0,27%-os járuléka helyett október elsejétől november 30-áig csak 0,22%-ot vont le, decemberben pedig semmit;

— november elsejétől a testnevelési érdekközösség is 0,05%-ról 0,03%-ra csökkentette a bruttó személyi jövedelmekből befolyó járulékát;

— a tájékoztatási érdekközösség október elsejétől november harmincadikáig 0,22% helyett 0,20%-ot, decemberben pedig már csak 0,15%-ot vont le a bruttó személyi jövedelmekből;

— a gyermekvédelmi érdekközösség október elsejétől 0,88%-ról 0,52%-ra csökkentette járulékát;

— az egészségügyi érdekközösség 1981 decemberében semmit sem vont le járulék címén a dolgozók személyi jövedelméből;

— a nyugdíj- és rokkantbiztosítási érdekközösség október elsejétől november harmincadikáig 15,2%-ról 13%-ra, decemberben pedig 8%-ra csökkentette a bruttó személyi jövedelmekből befolyó járulékát. Ugyanez az érdekközösség átértékelte az 1981. évi pénzügyi tervét és tartalékeszközként 600 millió dinárt, a kivitel serkentésére pedig 259 millió dinárt hagyott jóvá. Természetesen emiatt növekedtek követelései a társult munka alapszervezeteivel szemben, ami nincs összhangban a stabilizálási intézkedésekkel.

Az elvi megállapodásokon és a képviselőházi indítványon kívül mit sem tettek az illetékesek az öngazgatási érdekközösségek szakszolgálatainak összevonása érdekében. Az érdekközösségeknek meg kellene indokolniuk a tétlenség és halogatás okát, s megállapítani, ki a felelős a Tartományi Képviselőház határozatainak be nem tartásáért.

Folyamatban van a gazdaság és a szolgáltatások fejlesztési és beruházási terveinek felülvizsgálása. 64 milliárd dinár értékű beruházást (296 programot a gazdaságban és 54-et azon kívül) későbbre halasztunk vagy teljesen elállunk tőle.

Mivel a külföldi adósságainkat nem halmozhatjuk vég nélkül, így a beruházások csökkentését is hosszú távra kell terveznünk. A behozatali felszerelésen és technológián alapuló beruházási tervekkel csak azután hozakodhatunk elő, miután a kivitelből előteremtettük hozzájuk a szükséges devizát. Máris nyilvánvaló, hogy a kivitel alakulásából nem hozható be mindaz a felszerelés, amelyet a Tartományi Képviselőház augusztus 20-i ülésén jóváhagyott. Ezt a kérdést tüzetesen ki kell vizsgálnia az illetékes vajdasági érdekközösségnek. Ugyancsak intenzív tevékenységet kell kifejteni azért, hogy öngazgatási megegyezésekkel, eszköz- és munkacserével mielőbb befejezzük a nagyfontosságú létesítményeket.

Szólni szeretnék még a gazdasági munkaszervezetek háromnegyed évi pénzügyi eredményeiről, illetve a veszteségekről. Tartományunkban az összebevétel 54,3%-kal, a kiadások 57,9%-kal, a jövedelem pedig 44,8%-kal nagyobbak az előző év megfelelő időszakáénál. Kiadásaink továbbra is gyorsabban nőnek az összebevételnél, ami az újratermelési és nyersanyag, valamint az üzemanyag drágulásával magyarázható.

A jövedelemelosztás ismét a gazdaság kárára történt. Az elosztás úgynevezett „egyéb” részesei ugyanis 37% helyett 37,3%-ot kaptak. Ez annak következménye, hogy a közös szükségletek a jövedelem 17,8%-a helyett annak 18,4%-át igénylik. Ez a helyzet pedig azért állt elő, mert 1981 januárjától a lakásépítési járulékot is közös szükségletek címén választják ki a jövedelemből. A kamatok ugyancsak hirtelen felszöktek, s ez tovább rontja az elosztási viszonyokat. A háromnegyed évi elszámoláskor azonban már jobbak voltak az elosztási viszonyok,

mint a félévi elszámoláskor (37,6%). Gyorsabban növekednek a munka anyagi alapjának bővítésére és a tartalékokba helyezett összegek, mint a személyi jövedelemre és a közös fogyasztásra fordítottak. A tiszta jövedelem az 1980. esztendő háromnegyed évéhez viszonyítva 45,7%-kal, a munka anyagi alapjának javítására és bővítésére fordított összeg pedig 72%-kal nagyobb a korábbi évinél.

Sok gondot okoz az is, hogy az állóeszközök amortizálódása kisebb az áremelkedésnél. Ez nemcsak a munka anyagi alapját rontja, hanem általa a pénzeszközök egy része is átömlik a személyes és egyéb fogyasztásba, ami viszont a személyi jövedelmekből alimentálódik. Így az amortizálódás helytelen elszámolása torz képet mutat a társult munka ügyviteléről. Az állóeszközök amortizálódási törvényének 1981. november 26-án jóváhagyott módosítása és kiegészítése értelmében 42%-kal emelkedett az amortizációs kulcs, s e szerint Vajdaság gazdaságának 5,2 milliárd dinárral többet kellene fordítania az amortizálódásra (az 1980. évi zárszámadás alapján). Az amortizálódás új kulcs szerinti elszámolása 1982. január elsejétől esedékes.

1981-ben tovább nőttek a veszteségeink. Tartományunk kilenckhavi elszámolása 7,3 milliárd dináros veszteséget mutatott ki, vagy 2,6-szor nagyobbat az 1980. évi megfelelő időszakánál. Nálunk tehát rohamosabban nőttek a veszteségek, mint hazánk többi részében. Legnagyobb veszteségei a pancsovai kőolajfinomítónak, a pancsovai Petrohemijának, az új cukorgyáraknak és a Sremska Mitrovica-i Matroz Papír- és Cellulózgyárnak vannak. Ezen munkaszervezetek vesztesége 5,3 milliárd dinár, illetve tartományunk összveszteségének az egynegyede.

Noha mai ülésünkön részletesen is beszámolnak majd a veszteségek okairól, én azért néhány pontba összefoglalnám őket: akadozik a hazai újratermelési és nyersanyaggal való ellátás; a kivitel megtorpanása miatt hiánycikk a behozatali nyersanyag, s emiatt csökkentett kapacitással dolgoznak a gyárak és üzemek; hiányosak a munkaszervezetek jövedelmi és öngazgatási kapcsolatai; eladósodott a gazdaságunk, különösen az újonnan épült létesítmények, s emiatt magasak a kamatok stb. Nem ritkák azután az olyan jelenségek sem, hogy a veszteséges tmasz-ok jóval magasabb személyi jövedelmeket fizetnek a gazdasági átlagnál, ami közvetlenül növeli a veszteséget.

Számításaink szerint az 1981. évi zárszámadás még a háromnegyed évinél is nagyobb veszteséget mutat ki, s nagy gondot okoz majd a pótlása, mivel a munkaszervezetek és a községek tartalékalapjaiban, de tartományunk ilyen alapjában is jóval kevesebb pénz van a veszteségnél. Elsődleges feladatunk tehát a veszteségek okának elhárítása.

Mivel a közeljövőben a Tartományi Képviselőház tüzetes elemzés alá veszi az árakat, a gazdaság és a bankok likviditását, külkereskedelmi rendszerünket és a veszteséges vállalatok szanálási programját, így én ezeket most nem részleteztem.

Az elhangzottakból kitűnik, hogy noha gazdasági helyzetünk, igen bonyolult és súlyos, azért még nem mondható kilátástalannak. A stabili-

zálási feladatok hosszú távúak, s ezért kitartóan és következetesen munkálkodunk rajtuk. Biztatóak ugyanis az idei mezőgazdasági, ipari és kiviteli eredmények, valamint a társult munka anyagi alapjának megerősítésében felmutatott sikereink. Ez utóbbi azért érdemel figyelmet, mert olyan gazdasági körülmények között értük el, amikor az egész világgazdaság hatalmas megrázkódtatásokat él át, bizonytalanság és kilátástalanság fenyegeti.

A stabilizálási politika valóra váltása nem a korábbi gazdaságpolitikánk devalválását, hanem átmenetet jelent egy gyorsabb fejlődési szakaszba, amelynek előfeltételei a következők: nagyobb munkatermelékenység; a kapacitások minél jobb és nagyobb méretű kihasználása; célszerű energia- és nyersanyag-felhasználás; a munka- és eszköztársítás további szorgalmazása stb. Ezt a minőségi változást pedig csak úgy érhetjük el fejlődésünkben, ha fokozzuk kivitelünket és intenzíven bekapcsolódunk a nemzetközi munkacserébe. Ha olyan feltételeket teremtünk, hogy a devizával valóban a társult munka rendelkezzeék.

A beszámoló kapcsán a Tartományi Képviselőház Végrehajtó Tanácsa megállapítja, hogy mivel az augusztus 20-án jóváhagyott stabilizálási javaslat nem járt tartományunkban a várt eredménnyel, így most póttintézkedéseket kell foganatosítani hiánytalan érvényesítése érdekében.

Rezime

Efektí mera stabilizacije

Na sednici Skupštine SAP Vojvodine od 20. avgusta 1981. godine, posle celovito analizirane društveno-ekonomske situacije, doneta je Preporuka o aktivnostima i merama za ostvarivanje politike ekonomske stabilizacije.

U materijalima za ovu sednicu (7. XII 1981.) mogu se videti dosadašnji napori na ostvarivanju Preporuke, propusti pa i neodgovoran odnos pojedinih subjekata.

Osnovna karakteristika privrednih kretanja je i dalje vrlo složena, ali se bitnije ne pogoršava. Snaždevanje industrije sirovinama i repromaterijalom uvoznog porekla zahteva posebnu pažnju. Stabilizacije mere u oblasti investicija oštro su pogodile građevinarstvo, stavljaajući ga pred ozbiljan problem zapošljavanja kapaciteta. U oblasti agroindustrijskog kompleksa blagovremeno je usvojen Program setve. U njemu je poseban akcenat stavljen na proizvodnju šećerne repe, suncokreta i soje. Ekonomski odnosi sa inostranstvom još uvek nezadovoljavaju. Saobraćaj nam se ne razvija paralelno sa potrebama. Transport je većinom usmeren na drumski saobraćaj, a rečni i železnički saobraćaj nije dovoljno fleksibilan u odnosu na česte promene na transportnom tržištu. Snaždevanje tržišta robom široke potrošnje, naročito uvoznog porekla, je slabo i neravnomerno. Zaposlenost u privredi je na nivou planiranog za 1981. godinu. Ako se planirane mere sprovedu, stvoriće se prostor za zapošljavanje oko 7000 radnika. Ukupno ostvarena sredstva za opšte društvene i zajedničke

potrebe u januar-septembar 1981. godine veća su za 1,2 milijardu dinara od društveno dogovorenih. Amortizacija osnovnih sredstava je izražena. Rast amortizacije je sporiji od rasta cena, što narušava materijalnu osnovu rada. U 1981. godini i dalje je prisutna tendencija visokog iskazivanja gubitaka. Zato za ostvarivanje stabilizacionih procesa potrebno je duže vreme, upornost i doslednost. Ohrabrujući su pozitivni rezultati postignuti u ovoj godini u industrijskoj i poljoprivrednoj proizvodnji, izvozu i jačanju materijalne osnove udruženog rada.

Summary

Effects of Economy Stabilization Measures

On the session of the parliament of the Autonomous Province of Vojvodina on the 20 th august 1981, as a result of a complete analysis of the socio-economic situation a Reference has been passed on the activities and measures for realizing the policy of economic stabilization.

In the materials of the session (7 the dec. 1981.) one can see the former efforts taken to realise the references, and also the omissions and irresponsible way of approaching it.

The major characteristic of economic flow is still very difficult but it's not getting worse. A special attention is payed to the supply of industry with imported raw and repro materials. The restrictions in the sphere of investments has put civil engineering into a very bad position, beeing unable to employ full capacity. In the sphere of agroindustrial complex the planting program has been adapted in time. The greatest accent is put on the production of sugar beets, sunflower and soybean. International Economic relations are still unsatisfactory. Communication is not developing in right speed. Transportation is concentrated on the higheay traffic, boat and train traffic is not flexible to the changes on the transportation market.

Supplying the market with imported consumer goods is not satisfactory.

Employment in economy is according to the plans for 1981.

If it comes to the realization of planned measures 7000 workers could be employed. The volume of the resources for social and common demand in the period of january-september 1981, was bigger for 1,2 billion dinars from the agreed amount. Amortization of basic resources is expressive. The measures of amortizationis slower then the increase of prices, and this destroys the materialized base of work. In 1981 there is still a tendency of big losses.

Realization of stabilization processes is not a short time activity requires pre-sistency.

There were some good results in industrial and agricultural production, export and strenghtening of the material base of associated labour.